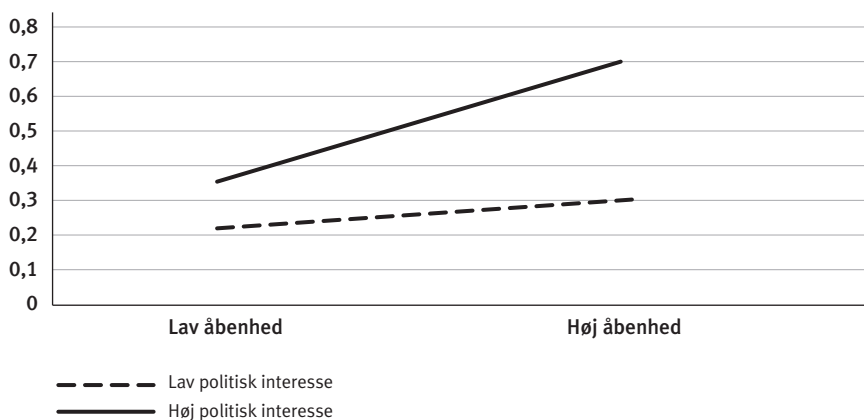

Figur 3.2. Politisk deltagelse: effekten af åbenhed ved høj og lav politisk interesse

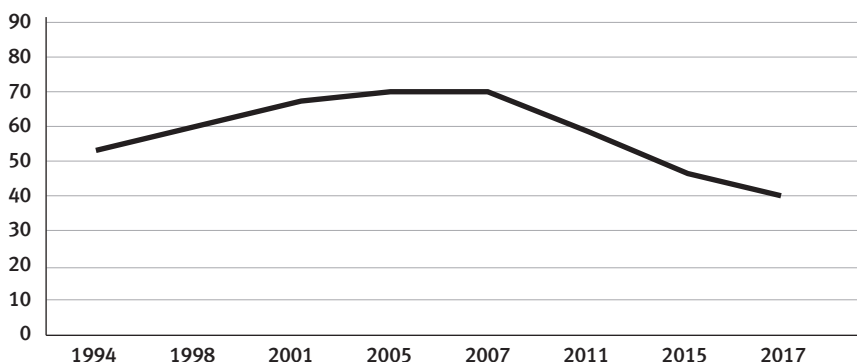

Politisk tillid

Som sagt kan man diskutere, om politisk tillid i sig selv siger noget om vælgerne politiske engagement. Lav tillid til politikere kan også være en motivation for selv at engagere sig. Yderligere analyser af vælgerne politiske deltagelse viser da også, at der er en statistisk robust men svag *negativ* sammenhæng mellem politisk tillid og politisk deltagelse, hvis vi inkluderer denne variabel i model 2 i tabel 3.5 ovenfor ($b = -0,060$, $p < 0,001$). Mindre tillidsfulde vælgere er mere aktive. Ikke desto mindre vil de fleste være enige i, at tillid til de politikere, som træffer beslutninger på vegne af vælgerne, er vigtig i et repræsentativt demokrati. ”Politikerlede”, eller hvad politisk mistillid ellers kaldes, er skidt for demokratiet.

Så sent som i 2004 fremhævede Jørgen Goul Andersen (2004: 258), at der ved valget i 2001 blev ”konstateret den højeste politikertillid”, der er målt i valgundersøgerne siden 1971. Den positive udvikling fortsatte endda ved de kommende to valg, men både ved valget i 2011, hvor den økonomiske krise stadig kradsede, og ved valget i 2015, hvor krisen var ved at klinge af, faldt tilliden til politikerne (Andersen 2017). Vores egne data fra 2017 tyder på, at tilliden til politikerne er fortsat med at falde siden 2015.

Figur 3.3. Politikertillid, 1994-2015

NOTE: "Hvor stor tillid har du til danske politikere i almindelighed?" Procent "meget stor" / "ret stor" tillid.
KILDE: 1994-2015: Stubager et al. 2016: 57, valgprojektet.dk. 2017: egne data.

Det kan dog være problematisk at basere konklusioner om faldende tillid til politikerne på kun ét spørgsmål, hvor man i øvrigt slår to svarkategorier sammen. Man bør som hovedregel i stedet basere analyser på tillidsmåls, der inkluderer flere spørgsmål. I analyserne nedenfor laver vi for både 2010 og 2017 et indeks (0-1) baseret på tre påstande, som man kan erklære sig mere eller mindre enig i, og som alle vedrører aspekter af politikertillid. Påstandene begynder med, "Man kan generelt have tillid til, at politikerne ...", og fremhæver dernæst tre aspekter: (a) "... lytter til borgernes synspunkter, før de træffer beslutninger"; (b) "... træffer de rigtige beslutninger"; og (c) "... ikke er involveret i politik for egen vindings skyld". Indekset er konsistent (Cronbachs alpha er på 0,8 i 2010 og 0,83 i 2017), og en faktoranalyse viser, at alle tre påstande loader stærkt på én og samme faktor. Det giver derfor en fin måling af politikertillid.

Målt på denne måde falder tilliden til politikerne også fra 2010 til 2017 i vores data men kun med 2-3 procentpoint (gennemsnit i 2010 er 0,40 og 0,38 i 2017; i en t-test er forskellen dog højsignifikant, $p < 0,001$), hvilket er langt mindre end det fald, man ser, hvis man alene baserer sig på ét generelt spørgsmål og slår svarkategorier sammen, sådan som det blev gjort i figur 3.3 ovenfor. Tilliden til politikerne er derfor nok faldende, men ikke nær så dramatisk, som nogle analyser hævder.

Det centrale i denne sammenhæng er dog ikke, præcis hvor meget tilliden til politikerne falder, men om vælgernes personlighedstræk har betydning for graden af tillid til politikerne. Tabel 3.6 viser resultaterne af disse analyser. Ligesom i analyserne ovenfor inkluderer analyserne køn, alder

og uddannelse og de fem personlighedstræk samt tillige politisk interesse, som man ved betyder noget for tilliden til politikerne (effekterne af de øvrige variabler er stort set de samme, når vi ikke inkluderer politisk interesse i modellerne). I model 2 tester vi, om effekten af åbenhed er betinget af politisk interesse, ligesom det var tilfældet for politisk deltagelse.

Tabel 3.6. Politikertillid: Personlighedstræk, køn, alder, uddannelse og politisk interesse

	2010				2017			
	Model 1		Model 2		Model 1		Model 2	
Kvinde	0,022*	(0,009)	0,022*	(0,009)	-0,008	(0,011)	-0,008	(0,011)
Alder	0,000	(0,000)	0,000	(0,000)	0,001***	(0,000)	0,001***	(0,000)
Uddannelse	0,021	(0,015)	0,021	(0,015)	0,034	(0,019)	0,034	(0,019)
Åbenhed	-0,168***	(0,036)	0,092	(0,128)	-0,182***	(0,044)	-0,019	(0,110)
Samvittighedsfuldhed	0,017	(0,041)	0,019	(0,041)	-0,062	(0,048)	-0,062	(0,048)
Ekstroversion	0,120***	(0,037)	0,120***	(0,037)	0,185***	(0,041)	0,185***	(0,041)
Venlighed	-0,058	(0,036)	-0,053	(0,036)	0,061	(0,043)	0,061	(0,043)
Neuroticisme	-0,143***	(0,036)	-0,143***	(0,036)	-0,119**	(0,041)	-0,119**	(0,041)
Politisk interesse	0,078***	(0,021)	0,254**	(0,085)	0,059**	(0,022)	0,180*	(0,078)
Åbenhed x Pol. interesse	--		-0,334*	(0,157)	--		-0,239#	(0,147)
Konstant	0,412***	(0,050)	0,271***	(0,083)	0,320***	(0,058)	0,230**	(0,078)
R2	0,03		0,03		0,05		0,05	
N	3332		3332		2305		2305	

NOTE: OLS-regressioner med standardfejl i parentes.

$p \leq 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Resultaterne minder i nogle henseender om det, vi har fundet for andre aspekter af politisk engagement, især politisk selvtilid. Meget ekstroverte vælgere, der tror på egne indflydelsesmuligheder og er mere politisk aktive, har også større tillid til politikerne. Neuroticisme mindsker tilliden til politikerne, på samme måde som trækket havde en negativ indflydelse på begge aspekter af politisk selvtilid. Når vi kontrollerer for betydningen af personlighedstræk, havde kvinder lidt større tillid til politikerne i 2010, men ikke i 2017, mens ældre vælgere havde lidt større politikertillid i 2017, men ikke

i 2010. De mest bemærkelsesværdige effekter finder vi dog for uddannelse og åbenhed.

I modsætning til tidligere analyser af politikertillid har uddannelse *ingen* betydning for politikertilliden i vores analyser⁷. I 2004 fandt Goul Andersen en stærk positiv sammenhæng mellem uddannelse og politikertillid, og den var endda kun blevet ”stærkere og stærkere” siden 1990-valget (Goul Andersen 2004: 262). Men ingen tidligere danske analyser har kontrolleret for betydningen af personlighed. Analyserne her peger på, at det i 2010 og 2017 snarere er vælgernes personlighed end deres uddannelsesniveau, der har betydning for tilliden til politikerne.

Personlighedstrækket åbenhed har en *negativ* effekt på tilliden til politikerne. Åbne mennesker er mere politisk interesserede, de føler sig mere politisk kompetente og indflydelsesrige, og de er mere politisk aktive. Men de har altså også mindre tillid til politikerne. Det er lidt bekymrende, at der blandt de mest politisk engagerede vælgere er en gruppe, som har mindst tillid til politikerne. Generelt har politisk interesserede vælgere mere tillid til politikerne (jf. de positive effekter af politisk interesse i model 1), men det gælder ikke de mest åbensindede vælgere.⁸ Analyserne i model 2 bekræfter og nuancerer dette billede. Interaktionsleddet mellem ”Åbenhed x politisk interesse” er negativt i både 2010 og 2017 og viser, at det særligt er blandt de mest politisk interesserede, at åbenhed har en negativ effekt på politikertilliden (effekten er dog kun signifikant på 0,1-niveauet i 2017).

For at undersøge robustheden af denne sammenhæng, har vi i 2017 spurgt lokalpolitikere om deres tillid til politikere, dog med den justering, at vi i tillidsspørgsmålene spurgte til ”regeringen og Folketinget” snarere end ”politikere” generelt, da det selvfølgelig ikke giver mening at spørge lokalpolitikere, om de har politisk tillid til sig selv. Derudover er spørgsmålene identiske. Undersøgelsen af lokalpolitikere er nærmere beskrevet i appendiks A. Tabel 3.7 viser resultaterne af denne analyse.

Som fritidspolitikere, der nemt bruger 15-20 timer om ugen på politisk arbejde, er medlemmerne af landets kommunalbestyrelser blandt de absolut mest aktive og politisk engagerede mennesker i Danmark. Vi får derfor et billede af personlighedens betydning for tilliden til (lands-)politikere for en særlig gruppe af højt engagerede borgere, og igen viser det sig, at åbenhed har en stærk negativ og ekstroversion en positiv effekt på politikertilliden.

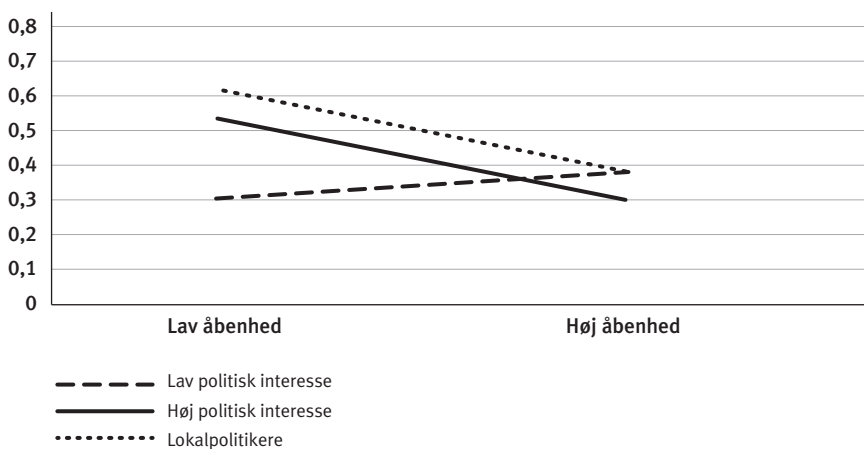
Tabel 3.7. Lokalpolitikeres tillid til regeringen og Folketinget: personlighedstræk

	2017	
Kvinde	-0,028	(0,027)
Alder	-0,003*	(0,001)
Uddannelse	0,001	(0,006)
Åbenhed	-0,337***	(0,098)
Samvittighedsfuldhed	0,248*	(0,123)
Ekstroversion	0,340**	(0,112)
Venlighed	0,017	(0,112)
Neuroticisme	0,081	(0,108)
R2	0,08	
N	484	

NOTE: Se tabel 3.1.

Selv om den gennemsnitlige lokalpolitiker har betydeligt større tillid til politikere end den gennemsnitlige vælger i 2017 (gennemsnit 0,51 mod 0,38; forskellen er højsignifikant med $p < 0,001$), har personlighedstrækket åbenhed den samme negative indflydelse på tilliden til politikere, som vi fandt blandt de mest interesserede vælgere. Figur 3.4 illustrerer dette (på 2010 data for vælgernes vedkommende).

Figur 3.4. Politikertillid: åbenhed ved høj og lav politisk interesse samt lokalpolitikere

Hvis vælgerne ikke er interesserede i politik, er der en positiv sammenhæng mellem åbenhed og politikertillid. Blandt de mest politisk interesserede vælgere og lokalpolitikere er sammenhængen negativ. Spørgsmålet er naturligvis, hvorfor meget åbensindede og politisk interesserede mennesker har mindre politikertillid.

Den mest sandsynlige forklaring er, at meget åbne og politisk interesserede mennesker nok oplever en lyst til at engagere sig og diskutere store spørgsmål, der er vigtige for os alle, og at de oplever, at debat mellem politikere netop *ikke* handler om at lytte til hinanden for at nå frem til de politisk bedste løsninger. Åbenhed er generelt forbundet med en intellektuel nysgerrighed, en imødekommenhed over for andre synspunkter og en optagethed af livets store og små spørgsmål (jf. kapitel 2). Hvis meget åbne og politisk interesserede mennesker opfattede politikere som nogen, der bidrog til en sådan åben og fri diskussion, så ville de sikkert have større tillid til dem.

De konsistent positive effekter af ekstroversion på politikertilliden er dog også bemærkelsesværdige. Ekstroverte mennesker er energiske og spændingsøgende, og de har let ved at opleve positive følelser. Det politiske spil, sådan som det ofte udfolder sig i politiske debatter i medierne, er typisk præget af en krig på ord, på uenighed og konflikt, og på højt engagerede debattørers kamp om at vinde – om ikke andet så gehør for deres synspunkter. Den meget ekstroverte og energiske vælger oplever typisk dette som både positivt og dragende.

Konklusion

Danske vælgeres personlighedstræk har stor betydning for deres politiske engagement. Som vi så i kapitel 2, har forskning i især USA og Italien også vist dette (Mondak 2010; Cooper et al. 2013; Caprara & Vecchione 2017). Forskelle i personlighed spiller ofte en større rolle end forskelle i køn, alder og uddannelse. Det er særligt værd at hæfte sig ved, at betydningen af uddannelse for politisk engagement nok er betydeligt mindre, end vi traditionelt har troet, når vi tager højde for, at det ikke er tilfældigt, hvem der får de længste uddannelser (jf. Kam & Palmer 2008). Meget samvittighedsfulde og åbensindede mennesker har ofte længere uddannelser, og især åbenhed har også stor betydning for politisk engagement. Åbenhed er da også beskrevet som det træk, der har den mest ”politiserende karakter” (Mondak 2010: 154-157; jf. Caprara & Vecchione 2017: 266-275).

Også blandt danske vælgere er åbenhed det personlighedstræk, som har den største effekt på forskellige aspekter af politisk engagement. Åbne væl-